№ 88 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, 29 ԱՊՐԻԼԻ ԵՐԿՐՈՐԴ 1919 ՏԱՐԻ ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, 29 ԱՊՐԻԼԻ № 88

ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՁԱՅՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹ

Օրգան Հայ Ժողովրդական Կուսակցութեան Կենտրոնական Կոմիտէի

Խմբագրութիւնը բաց է ամեն օր առ. ժամը 9-ից մինչև 3-ը։ Յօդուածները պէտք է գրուած լինեն պարզ և մի երեսի վրայ։ Յօդուածները կարող են ենթարկուել փոփոխման և կրճատման։ Ընդունուած յօդուածները, որոնց տակ չէ գրուած վարձատրութեան պահանջ, կը համարուեն ձրի։

ԳԻՆՆ Է 1 ՌՈՒԲԼԻ

Յայտարարութիւններն ընդունւում են ամեն լեզուով տողատեղին առաջին երեսում 1 ռուբ., իսկ վերջին երեսում 75 կոպ. Բժիշկների և աշխատանք փնտրողների համար որոշ զեղչ։ Մահազդի համար 25 ռուբլի։ Յայտարարութիւնները նոյն օրուայ թերթի համար ընդունւում են մինչև ժամը 2-ը։

ՇԱՐՈՒՆԱԿՒՈՒՄ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹ.

ապրիլի 1-ից

ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՁԱՅՆ

ՕՐԱԹԵՐԹԻ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆՆ Է.

1 ամիսը	18 ռուբ.
3 »	50 »
Հատավաճառ	1 ռուբ.

Հասցէն՝ Тифлисъ, Головинскій пр. № 41.

Գրասենեակը բաց է ամեն օր առաւ. ժամը 9-ից մինչև 3-ը, բացի կիրակի և տօն օրերից։ Телефонъ 16—90.

ՀԱՐԿԱՒՈՐ ԵՆ

ՕՐԷՆՍԳՐՔԵՐ

մեծ քանակութեամբ։ — Հասցէ՝ «Ժողովրդի Ձայն»-ի խմբագրութիւն— Գոլովինսկի պր. տուն № 41. 3—2

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՖՐԱԿՑԻԱ

Երեքշաբթի, ապրիլի 29-ին, երեկոյեան ժամը 4 և կէսին, կուսակցութեան բիւրօյում (Գոլովինսկի, 41) նշանակուած է

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Օրակարգը.—1) Զեկուցում պ. Ռ. Դանոյեանի «Տպաւորութիւն Ալեքսանդրապոլից», 2) Պրեզիդիումի լրացուցիչ ընտրութիւններ, 3) Եւ այլ հարցեր։ 1—1 Պրեզիդիում

ԲԺԻՇԿ

Խ. ԷՅԷՐՋԵԱՆ

Նախկին ասիստենտ Պարիզի Hôtel-Dieu, պրոֆ. Gilbert-ի կլինիկաների, մասնագէտ թոքերի, սրտի, ստամոքսի, լեարդի, աղիքների և երեխայոց հիւանդութիւնների։ Մեթոդիկ բժշկում թոքախտի, պլեվրիտի, բրոնխիտի, անարիւնութեան, լեարդի ուռեցքի, arteriosclerose-ի (շնչերակների կարծրանալ) առնական անկարողութեան (էմբուլիա)։ Արմատ. բժշկում գլխացաւի, կերակրութիւն ընթերային ժամաւ սրտի հիւանդութեանց համար։ Ընդունելութիւնը առաւօտ. ժամը 10—1, երեկոյեան ժ. 5—7, կիրակի օրերը միայն 10—1։ Հասցէ՝ Միքայէլեան փ. № 41. 100—17

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Գ. ՄԵՀՐԱԲԵԱՆ

Նախկին ասիստենտ Բերլինի և Մոսկուայի համալսարանների կլինիկաների։ Մասնագէտ ներքին հիւանդութիւնների—թոքախտի և սրտի. ընդունելութիւնը՝ իր բնակարանում և լոյսի ու էլեկտրօթերապեւտիկ կաբինետում։ Հետազօտութիւնը և բժշկութիւնը X ճառագայթներով։ Ամեն օր, 9—1 և 5—8 ժամը երեկ. Բեհբուտովսկայա փ., № 23. Հեռ. 7—93. 100—100

ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ ԹԷ ՊՈԼԻՏԵԽՆԻԿՈՒՄ

Վերջերս Անդրկովկասեան համալսարանը Թիֆլիսից տեղափոխելու մասին եղած առաջարկութիւնների մէջ, ի թիւս այլոց, կար նոյնպէս առաջարկ այդ համալսարանը տեղափոխել Հայաստան. և որքան մեզ յայտնի է, նոյնիսկ Հայաստանի Կառավարութեան կողմից մի կիսապաշտօնական առաջարկ արուած է եղել այդ մասին համալսարանի վարչութեան։ Միանգամայն ցանկալի համարելով Հայաստանում համալսարան ունենալը, միաժամանակ կուզէինք մեր կառավարութեան ուշադրութիւնը դարձնել մի քանի կարևոր հանգամանքների վրայ։ Յայտնի է, որ Անդրկովկասի համալսարանը մինչև այժմ ունի միայն երեք ֆակուլտետ՝ բժշկական, պատմա-փիլիսոփայական և բնագիտական։ Այս երեքից գործնական արժէք կարող է ունենալ ներկայ Հայաստանի համար միայն բժշկականը, առանց հաշուի առնելով այն հանգամանքը, որ Երևանում կամ Հայաստանի մի այլ քաղաքում, գոնէ այժմ, կլինիկաներ, պրոզեկտուրաներ և այլ յարմարութիւններ չկան և չեն էլ ստացւում մօտիկ ապագայում, ասենք այդ ֆակուլտետը, որ նոյնիսկ այստեղ՝ Թիֆլիսում էլ կաղում է, Հայաստանում ոչ մի յաջողութիւն ունենալ չի կարող։ Միւս ֆակուլտետները՝ բնագիտական և պատմա-փիլիսոփայական, որոնք գործնականում կարող են միայն միջնակարգ դպրոցների համար ուսուցիչներ մատակարարել, նոյնպէս սակաւարժէք են ներկայ պայմաններում, որովհետև, նախ՝ որ մեր միջնակարգ դպրոցների թիւը չափազանց քիչ է և հարկ եղած թուով ուսուցիչներ ունենք այդ դպրոցների համար, երկրորդ էլ՝ հազիւ թէ հնարաւոր լինէր այդ ճիւղերը և այն բարձրութեան վրայ դնել, որ կարողանային դէթ կիսով չափ մրցել Ռուսաստանի կամ արտասահմանի համալսարանների հետ, որոնց ուսանողները մեզանում բաւական մեծ թիւ են կազմում։

Բոլորովին այլ է պոլիտեխնիկումի խնդիրը։

Դեռևս մի քանի տասնեակ տարի Հայաստանի ինտելիգենցիան պէտք է զբաղուած լինի լոկ շինարարական գործունէութեամբ, որը գործնական կեանքի սահմաններից դէնը չի անցնի. ուրեմն և հարկ կը լինի ունենալ բաւական թուով ճարտարապետներ, գիւղատնտեսներ, տնտեսագէտներ, կօօպերատորներ և այլն։

Եթէ ի նկատի առնենք այն, որ ապագայ Հայաստանը անպայման պարլամենտական պետութիւն է լինելու՝ հիմնուած տեղական լայն զեմստւոյին ինքնավարութիւնների վրայ, պարզ կը լինի, թէ ինչպիսի մեծ քանակութեամբ հասարակական-տնտեսական խնդիրներում մասնագէտ մարդկանց կարիք պէտք է զգանք. երկրորդ՝ որ Հայաստանը գերազանցօրէն գիւղատնտեսական երկիր է, և հողի մշակութեան հնաւանդ ձևերը պահած նա հնարաւորութիւն չի ունենում լիովին չափով օգտուելու հողից. կը տեսնենք, թէ որքան մեծ կարիք կունենանք մենք մասնագէտ գիւղատնտեսների, գ) երկրի մէջ հանքային և մշակողական արդիւնաբերութեան և հողերի առողջման համար հարկաւոր են մեծ քանակութեամբ այլ և այլ մասնագիտութեան ճարտարապետներ, որոնց մեզ համալսարանը տալ չի կարող։ Մի խօսքով ներկայ հանգամանքներում պարզ է, որ մեր ուշադրութիւնը պէտք է դարձնենք աւելի գործնական արժէք ունեցող գիտութիւններին, որոնք անմիջապէս պէտք է կիրառուեն երկրի կուլտուրական և տնտեսական վիճակը բարելաւելու համար, իսկ այս տեսակէտից պոլիտեխնիկումը անգնահատելի ծառայութիւն կարող է մատուցել մեր երկրին։ Ներկայումս Թիֆլիսի պոլիտեխնիկումն ունի երկու ֆակուլտետ՝ Գիւղատնտեսական և ճարտարապետական, որոշուած է այժմ նոյնպէս բանալ նաև Ջրամեքենայական ֆակուլտետ (гидро-механическій фак.), ապա նաև միւս բաժանմունքները։ Ակնյայտ է, որ այս բոլոր ճիւղերն էլ իրենց գործնական նշանակութեամբ շատ աւելի արժէքաւոր ու նպատակայարմար են Հայաստանի համար, քան համալսարանը։ Այս բոլորին պէտք է աւելացնել նաև այն, որ մեր հոգևոր ճեմարանը արդէն իր տարիների գործունէութեամբ ապացուցել է, որ հումանիտար գիտութիւնների մէջ նա կարող է գոնէ առժամանակ համալսարանի պակասը լրացնել, իսկ պոլիտեխնիկումին համապատասխան կամ նրան հաւասարարժէք ոչ մի հաստատութիւն չկայ Հայաստանում։

Մեր համեստ կարծիքով, Հայաստանի Կառավարութիւնը փոխանակ հոգ տանելու Անդրկովկասի համալսարանը տեղափոխելու, աւելի լաւ կանէր միջոցներ ձեռք առնէր կամ Թիֆլիսի պոլիտեխնիկումը տեղափոխել Հայաստան կամ նրա մի հաստատութիւն հիմնել Հայաստանում։

Բ. Յարութիւնեան

ՄԱՄՈՒԼ

«Բորբա»-ն իր վերջին համարի առաջնորդողը նուիրում է իրենց դէպի բոլշեվիզմը ունեցած վերաբերմունքը վերաքննելու հարցին։

Լրագիրը արդարացի նկատում է, որ Թէպէտ բոլշեւիկները, կարծես, շեղւում են հին քաղաքական ուղիէց, բայց

«Այդ տեղահան լինելը առայժմ տեղի ունեցաւ միայն իդէոլոգիայի մէջ, միայն խօսքով ճանաչելու անհրաժեշտութեան պատճառով կանգնելու դեմոկրատական բարենորոգումների ճանապարհի վրայ։ Որև է փաստեր, որոնք ապացուցւում են թէ կոմունիստների «խօսքերը» դառնում են «գործ», մեզ մօտ չկան, մինչև յեղափոխական շրջանում լսել, բայց դատարկ խօսքեր մենք այնքան ենք լսել, որ մենք դադարել ենք նրանց նշանակութիւն տալ»։

Լրագիրը կարծում է, որ

«Մեր դէպի բոլշեվիզմը ունեցած յարաբերութեան հարցի վերաքննութիւնը, մեր հայեցակէտով, մեծ մասամբ դրւում է սխալ։ Պէտք չէ խօսել մեր դէպի բոլշեւիկներն ունեցած յարաբերութեան վերաքննութեան մասին, այլ բոլշեւիկների դէպի մեզ ունեցած յարաբերութեան վերաքննութեան մասին։ Ով ուշադիր հետևել է այն կռուին, որպիսին մեր հանրապետութիւնը վարում էր բոլշեվիզմի դէմ, չէր կարող չնկատել նրա մէջ մի գլխաւոր առանձնայատկութիւն. ինչպէս և ուրիշ թշնամիների հետ, բոլշեւիկների հետ մենք վարում էինք միայն պաշտպանողական կռիւ»։

Թէպէտ մենք համաձայն չենք յօդուածագրի հետ, իբրև թէ Վրաստանը միշտ վարում էր միայն «պաշտպանողական» պայքար, բայց բոլշեւիկների վերաբերմամբ լրագրի այդ նկատողութիւնը ճիշտ է։

Լրագրի եզրակացութիւնն այն է՝ որ առայժմ վաղաժամ է խօսել բոլշեւիկների հետ հաշտուելու մասին.

«Նախքան մեր նորմալ յարաբերութեան մասին մի բան ասելը, անհրաժեշտ է, որ բոլշեւիկները մեզ հանգիստ թողնեն, որպէսզի նրանք համաժողովուրդների առաջ ճանաչեն մեր հանրապետութեան իրաւունքը և մեր ինքնուրոյն գոյութիւնը և, որպէսզի նրանք ապացուցեն, թէ գործով պատրաստ են նրանք այդ իրականացնելու...

Երկրորդ՝ որպէսզի տեղական «կոմունիստները» յետ կանգնեն Վրաստանի մութ տարրի ազգաբնակութեանը գրգռելու զինուած ապստամբութեան կազմակերպման միջոցից և նրանց մէջ ազգային և դասակարգային թշնամութիւն ձգելուց, որով մեր հանրապետութեան սահմաններում կազմակերպում են քաղաքացիական պատերազմ»։

Միանգամայն միանում ենք լրագրի այդ եզրակացութեանը։

«Ժողովրդի Ձայն»-ի խմբագրութիւնը շնորհակալութեամբ ընդունում է ձրի կամ փոխանակութեամբ Բագուի, Ռուսաստանի, Հիւսիսային Կովկասի և Արտասահմանի թերթեր։

ԿԱՐԵՒՈՐ ԼՈՒՐԵՐ

Անդրկովկասեան կոնֆերանսի բացումը։

Բրիտանական նաւատորմիղը Բալթիկ ծովում։

Հելոլանդի ամրութիւնները պիտի քանդուին։

Գործադուլ Բեռլինում։

Պարսկաստանի պրեմիերի սպանութիւնը։

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԿԱՄԱՒՈՐԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻ ԴԵԿԼԱՐԱՑԻԱՆ

«Единая Россія» թերթը հաղորդում է, որ կամաւորական բանակի հրամանատարութիւնը շուտով հրատարակելու է իր դեկլարացիան, որի գլխաւոր սկզբունքները հետևեալներն են. 1) Կռիւ բոլշեւիկների դէմ, 2) Գումարել Սահմանադիր Ժողով և 3) Հող տալ աշխատաւորներին։

ՓՈԽԱՌՈՒԹԻՒՆ ՌՈՒՄԻՆԻԱՅԻՆ

Ռէյտերին հաղորդում են, որ կառավարութիւնը փոխառութիւն բաց արեց Ռումինիայի համար, որպէսզի հնարաւորութիւն տայ նրան գնել անհրաժեշտ իրեր, մանաւանդ երկաթուղու նիւթեղէն։ [illegible] նաև 150,000 մարդու լիակատար զինամթերք։ Կանադայի կառավարութիւնը առաջարկեց Ռումինիային 5 միլիոն ֆունտ փոխառութիւն երկրագործական գործիքներ գնելու։

ՏԱՐԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՏՈԿԻՕ, 26 ապրիլի.—Ներկայացուցիչների պալատում, Ուչիդան, պատասխանելով տուած հարցին, ասաց, որ ամերիկացիները հրաժարուեցին մասնակցութիւն ունենալ Բլագովեշչենսկի կռուին, բայց յայտնեց, որ ինքը համաձայն չէ այն կարծիքին, թէ դա համազօր է իշխանութեան անհնազանդութեան, և որ, ամենայն հաւանականութեամբ, մերժումը հետևանք է Ճապոնիայի և Ամերիկայի կարծիքների տարաձայնութեան բոլշեւիկների վերաբերութեամբ։

ԲԱՒԱՐԻԱՅՈՒՄ

Բաւարիայի պահանջների պատճառով, զինուորական անկախութեան մասին, Բաւարիայի և կայսերական կառավարութեան մէջ գժտութիւն տեղի ունեցաւ։ Բաւարիայի կառավարութիւնը արգելեց կամաւորական բանակի համար զինուորներ ժողովել։

ԿԱՆԱԴԱԿԱՆ ԶՕՐՔԵՐԻ ՎԵՐԱԴԱՐՁԸ

ՕՏՏԱՎԱ.—Սիբիրի Կանադական զօրքերի վերադառնալու բոլոր պատրաստութիւնները արդէն վերջացած են։

ՊՐԵՄԻԷՐ ՎՈՒՍՈՒԳՈՒ-ԴՈՎԼԷԻ ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Պարսկաստանից եկող ականատեսները պատմում են, որ Թեհրանում սպանուած են պրեմիէր նախարարը և ներքին գործերի նախարար յայտնի յեղափոխական Վուսուգու-դովլէն և նրա մօտիկ օգնականը՝ պարլամենտի նախկին անդամ Սարդար Մոբասըրը։

Սպանողները անյայտ են։

ԳԱԳՐԻ ԳՐԱՒՄԱՆ ՇՈՒՐՋԸ

Բաթումից Գագրի են ուղարկուած երկու տրանսպորտ զինուոր զօրքեր։ Այդ առթիւ լուրեր են պտտում, թէ անգլիացիները խառնուելու են կամաւորական և վրաց գործերի մէջ։

ՆՈՎՈՐՈՍԻՅՍԿՈՒՄ

Զօրահաւաքը գնում է կատարեալ դրութեան մէջ։ Քաղաք մտնող ամեն անձնաւորութեան բռնում են և ուղարկում ճակատ։ Մօտ օրերս տեղի կունենայ երիտասարդների զօրահաւաք։

ՂՐԻՄՈՒՄ

Երեք օր առաջ Ղրիմից Բաթում եկողները հաղորդում են, որ Սևաստոպոլի, Թէոդոսիայի և Կերչի դրութիւնը դժուարացել է։ Ղրիմի կառավարութիւ-

ეროვნული ბიბლიოთეკა

նը գտնւում է Սեւաստոպոլում, Դաշնակից և ռուս իշխանութիւնների կողմից ամեն միջոց գործ են դնում այդ նաւահանգիստները պահպանելու համար։ Սակայն չի կարելի հերքել այն հանգամանքը, որ ազգաբնակութեան մի մասը առանձին փորձեր է անում անկարգութիւններ ձգելու։ Այդպէս, «Ռիոն» շոգենաւի վրայ, որը դուրս էր եկել Սեւաստոպոլից Նովորոսիյսկ գնալու համար, վառել էին դժոխային մեքենայ, որը ճանապարհին պայթեց, որից և սպանւեցին ու վիրաւորւեցին մօտ 70 հոգի ճանապարհորդներ։

ՉԵՉԵՆՆԵՐԻ ԵՒ ԿԱՄԱՒՈՐԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ինչպէս յայտնի է մեր ընթերցողներին, կամաւորական բանակի հրամանատար գեներալ Դենիկինի և Հիւսիսային Կովկասի լեռնականների մէջ բանակցութիւններ էին վարւում՝ պատերազմական գործողութիւնները երկուստեք դադարեցնելու համար, որոնց մասնակցում էր և անգլիական կառավարութեան ներկայացուցիչ գեներալ Բրիգսը։

Այժմ, ինչպէս հաղորդում է «Единая Россія» թերթը, այդ բանակցութիւնները բարեյաջող վախճան են ունեցել և երկու կողմերի մէջ համաձայնութիւն է կայացել հետեւեալ պայմաններով.

«Մենք, ներքոյ ստորագրողներս, Չեչնիայի Գրոզնի շրջանի և Միսկեր-Իւրտ գիւղի, Գերմենչուկ, Բամաթոյ, Նոր-Աթագի, Գուրա Իւրտ աուլների և Վեդենի շրջանի լիազօրներս խոստանում ենք, որ մեզ լիազօրող չեչեն ժողովուրդը պարտաւորւում է.

1) Ճանաչել Ռուսաստանի հարաւում գործող ռուսական զինուորական ուժերի հրամանատար գեներալ Դենիկինի իշխանութիւնը։

2) Չճանաչել որևէ ուրիշ կառավարութիւն և արգելել հներից ստորագրող ներկայացուցիչներին երկրում ուրիշ իշխանութեան ներկայացուցիչների մուտքը, բացի Դենիկինի իշխանութեան կողմից հաստատուած ներկայացուցիչներից։

3) Ծառայութիւն յայտնել տեղի ունեցած ընդհարումների համար և կատարել այն պայմանները, որոնք առաջարկուած են գլխաւոր հրամանատարի կողմից։

4) Միջոցներ ձեռք առնել պատերազմական գործողութիւններն անյապաղ դադարեցնելու և խաղաղ կեանքը վերականգնելու համար։ Մեր միջից արտաքսել բոլշեւիկներին և խռովարարներին, որոնք ժողովուրդը գրգռում են կամաւորական բանակի դէմ։

5) Անյապաղ ձիաւորներ ժողովել չեչենական դիվիզիա կազմակերպելու համար, որը պիտի պահէ գանձարանի հաշուով։

Գեներալ Դենիկինը Չեչենիայի կառավարիչ է նշանակել հրետանու գեներալ (генералъ отъ артиллеріи) Իրիխան Ալիևին, որին ժողովուրդը ընդունել է ուրախութեամբ։

ԿԱՅԶԵՐԸ ՉԻ ՓՈՇՄԱՆՈՒՄ

ԼՈՆԴՈՆ. «Դեյլի Քր.» լրագրի մէջ տպուած մի յօդուածում Բեգբին ասում է, որ էքսկայզերը չի փոշմանում իր արածների համար և համոզուած է, որ նա ուրիշներից աւելի ուզում էր վանել պատերազմը և այդ պատճառով ինքը պատասխանատու է միայն Աստուծոյ առաջ։ Համաձայն նրա խօսքերի, բոլոր կառավարիչները պատերազմի հակառակ էին, որը բացառապէս գիւանագէտներն են առաջ բերել։ Գերմանիան պատերազմ սկսեց, որպէսզի պաշտպանի Աւստրիային Ռուսաստանի ագրեսիւ քայլերից։

Կայզրը ասաց, որ նա շատ ցաւում է «Լուզիտանիայի» խորտակման համար, որը նա մեծ սխալ է համարում։ Նա յայտնեց նմանապէս, որ Էդիթ Կավելի գնդակահարութիւնը տեղի է ունեցել մի հարբած գեներալի կողմից, որից յետոյ ոչ մի կին չէր կարող գնդակահարուել առանց նրա անձնական հրամանի։

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ ԲԵՐԼԻՆՈՒՄ

Բեռլինից հաղորդւում են, որ սկսուել է ընդհանուր գործադուլը, որը սպառնում է ստանալ այնպիսի լուրջ ձև, ինչպէս նախորդն էր։

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ ՆԱՒԱՏՈՐՄԻՂԸ ԲԱԼԹԻԿ ԾՈՎՈՒՄ

Հաղորդում են, որ Բրիտանական նաւատորմիղը կանգնած է Բալթիկ ծովում և պատրաստ է գրաւել գերմանական նաւահանգիստները, եթէ թշնամին չի հրաժարուի իր մտադրութիւնից՝ գրաւել Լաււիան, Լիվոնիան և Վիտեբսկը։

ՀԵԼՀՈԼԱՆԴԻ ԱՄՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՊԷՏՔ Է ՔԱՆԴՈՒԵՆ

Երէկ, Զորսի Խորհուրդը քննում էր Հելհոլանդի հարցը։ Վճիռ է կայացել քանդել կղզու ամրութիւնները։

ԿՈԼՉԱԿԻ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Կոլչակի յաջողութիւնը շարունակւում է։ Բոլշեւիկեան զօրքի թիկունքը կտրուած է։

ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐԸ ՉԵՆ ՈՒԶՈՒՄ ԼՍԵԼ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԻ ՀԱԿԱՃԱՌՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Գերմանական մամուլը, ըստ երևոյթին, մոռանալով, որ Գերմանիան պարտուած է, քննում է Գերմանիայի պատուիրակութեան առաջարկները։

Դաշնակիցները, ի հարկէ, նրանց չեն լսի։

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԻ ԼԻԳԱՅԻ ԱՌԱԳԱՅ ԿՈՆՖԵՐԱՆՍԻ ՏԵՂԸ

Վիլսոնը առաջարկել է 1919 թ. կոնֆերանսը կազմել Վաշինգտոնում։

ԲԱԺԻՆՆԵՐԻ ՎԵՐԱՑՈՒՄԸ

Լոնդոնում յոյս ունեն, որ բաժինների (րացիոնների) ձևը յուլիսից վերացրած կը լինի։

ՌԷՅՆԻ ԶՕՐՔԸ

Գերմանիան վճարել է 536 միլիոն մարկ Ռէյնի զօրքի պահպանութեան համար, բայց խնդրում է փոքրացնել զօրքի գումարը։

ԿԱՐՍՈՒՄ

Կարսից վստահելի աղբիւրից հեռագիր է ստացուած, որ Հայաստանի զօրքը մտել է քաղաք։ Քաղաքի մէջ հանգստութիւն է տիրում։

ԱՍՏՐԱԽԱՆՈՒՄ

Ապրիլ 25, Բաքուի շոգենաւային ընկերութիւնները տեղեկութիւն են ստացել, որ կոզակները գրաւել են Աստրախանը։ Հաղորդագրութիւնից երևում է, որ Աստրախանը գրաւուած է Ուրալեան կոզակների զօրքերով և Կրիմ-Գիրէյի զօրամասերով, որոնք գործում են կալմըկների անապատների կողմից։ Լուրերի համաձայն, քաղաքը յանձնուած է առանց կռուի։ Քաղաքը հրդեհուած է հեռացող բոլշեւիկների կողմից, որը մինչև այժմ այրւում է։

ԱՐԴԱՀԱՆԻ ՃԱԿԱՏ

Ապրիլի 28-ին մեր խուզարկու զօրամասերը և յոյն կամաւորները, Թուրքաշէն գիւղի ճանապարհին, Փոլադիկ գիւղից դէպի հարաւ գտնւող բարձունքներից քրդերի կողմից հրացանաձգութեան ենթարկուեցին։

Երկարատև կռուից յետոյ թշնամին հալածուեց այդ բարձունքներից և նրա յետևից մեր զօրամասերը ներս խուժեցին Օրթաքիլիսա գիւղը, որից յետոյ թշնամուն հալածելով մօտեցան Թուրքաշէն գիւղին, ուր յոյները հոգեւորականների առաջնորդութեամբ մեզ դիմաւորեցին աղ ու հացով և այնտեղ գոհաբանական մաղթանք կատարեցին։

Քրդերը յետ քաշուեցին դէպի հարաւ գտնւող Խևա, Կիրզիյան և Թելլիօղլի գիւղերը։ Երեկոյեան մեր զօրամասերը գրաւեցին Խևա գիւղը։

Արփաչէնի ուղղութեամբ քրդերի կողմից մեր զօրամասերը շրջապատելու համար արուած փորձերն անյաջող անցան։

Զօրամասի հրամանատար գեներալ Փուրցելաձէն քուրդ ազգաբնակութեան ներկայացուցիչներից պահանջեց զէնքերը յանձնել և հպատակել Վրաստանի կառավարութեանը։

Ներկայացուցիչները պատրաստակամութիւն յայտնեցին հպատակուելու։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

(ՎՐԱՑ ՀԵՌԱԳՐԱԿ. ԳՈՐԾ.)

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՀԱՂՈՐԴ.

Ֆոն-Կեսլերի կարծիքը ժողովուրդների լիգայի մասին

Լեհական կառավարութեան նախկին գերմանական դեսպան գրաֆ Ֆոն-Կեսլերը նախկին պրուսական վերին պալատի դահլիճում, ապրիլի 23-ին, դիմեց մի ճառով Պրուս-թեւինի դեմոկրատիկ երիտասարդութեանը «Ազգերի իսկական լիգայի» նիւթի մասին։ Նա ասաց, որ Վիլսոնի Պարիզի կոնֆերանսին ներկայացրած բանաձևը չի ներկայացնում ազգերի լիգա, այլ ներկայացնում է որպէս պետութիւնների լիգա։ Այդպիսով պէտք է ասել, որ Պարիզում ներկայացրած ազգերի լիգան ոչ այլ ինչ կը լինի, [illegible] ոչ [illegible] մի մեծ լիգա, որը [illegible] կը տրոշէ բոլոր միութիւնների վիճակը։ Այդ լիգան, ամենայն հաւանականութեամբ [illegible] ներկայացնի ազգերի իսկական արտայայտութիւն։ Լիգայի գործադիր խորհրդում տեղ կը տրուեն 5 մեծ պետութիւններին, որոնք ներկայումս գտնւում են միութեան մէջ և 4 տեղ էլ ուրիշներին. ուրիշ խօսքով ասելով, փոքրամասնութիւնը նշանակուած կը լինի պատգամաւորների ժողովի կողմից։ Ներկայումս մեծ պետութիւնների բացարիկ իշխանութիւնը աւելի շատ կուժեղացնի քան թէ կը թուլացնի ներկայ տարաձայնութիւնները։ Թէև Պարիզի սխեման ոյժի վրայ է հիմնուած և ոչ ճշմարտութեան, սակայն հենց միայն գոյութիւն ունեցող այդ գաղափարը քանում է մի պատմական փաստ։ Դէյլի լիգան ունեցած ծարաւը այնքան մեծ է, որ ամենքը պատրաստ են ընդունել այդ տեսակ լիգան այն պատճառով միայն, որովհետև այն ձևը, որպէս նա արտայայտուած է Պարիզում, սխալ է։

Մամուլի ներկայացուցիչները

Գերմանական կենտրոնական կառավարութեան նախարարական խորհուրդը որոշեց, որ գերմանական խաղաղարար պատգամաւորութեան կցուեն մամուլի 15 ներկայացուցիչ։ Ամենքը, պատգամաւորների հետ, երկուշաբթի դուրս կը գան դէպի Վերսալ. առանձին գնացքով և Վերսալ կը հասնեն երեքշաբթի երեկոյեան։

100 միլիոն նոր դրամներ

Բաւարական կոմմունիստները ի նկատի ունենալով թղթադրամների պակասութիւնը, որոշեցին բաց թողնել 100 միլիոն նոր թղթադրամներ։

Գերմանական պատգամաւորները Վերսալում

Ինը գերմանական պատգամաւորներ, որոնց թւում բարոն Ֆոն Լեռսները և Մաքս Վարբուրգը, այսօր օրը Վերսալ հասան ֆրանսիական պահակի պաշտպանութեամբ։ Նրանց տրուեց այգու մի մասը։ Ինչ վերաբերում է Գերմանիայի հետ ունեցած հեռախօսային և փոստային հաղորդակցութեան, նրանք օգտւում են ամեն ազատութեամբ։

ՄԵՂԵԴԻՆ

Փոքր էի։

Գիւղն այն գիշեր արծաթազօծուել էր լուսնի շիթերով, և տափակ, հողաշէն կտուրները լողում էին կաթնագոյն լոյսի մէջ։ Լուռ էր ամբողջ շրջակայքը, միայն երբեմնակի լսւում էին շների խուլ հաչոցները՝ մերթ հատ-հատ և մերթ միահամուռ՝ ու բիրտ ռանոցով, որ մեղմ երերումներով արձագանգւում էին հեռուներում, դողդողում ու մարում խաւար անհունութեան մէջ։

Սայլը լծուած էր. հօրեղբօրս հետ գնում էինք «Եայլա»՝ տատիս այնտեղից բերելու։

Աքաղաղները կանչեցին մի բերան. ես փութով բարձրացայ սայլի վրայ և վերարկուիս մէջ պարուրուելով կծկուեցի փափուկ խուրձերի մէջ. հօրեղբայրս տեղաւորուեց սայլի առաջին մասում, նրա ձայնը թնդաց, ճիպոտը բարձրացաւ, ճօճուեց եզների գլխից վեր ու թափով իջաւ նրանց գէր մէջքին. անիւները խուլ դղրդացին, և սայլակը գլորուեց՝ պղնձէ մանրիկ զանգուլակների քրքջոցի հետ։

Գնում էինք...

Ճանապարհի երկու ափերին էլ ծրագրւում էին վիթխարի լեռները իրենց գորշ ու անձրանի գիրքերով, որ, տեղ-տեղ ճիւղաւորուելով, ոլորաձև փռւում էին դէպի անորոշ ու կապոյտ տարածութիւնները։

Եւ լուսինը շարունակում էր իր արծաթի փնջերն ուղարկել ամենուրեք. սարերը միշտ թարթում էին կոյսի աչքերի նազելի քնքշութեամբ և երբեմն մի սպիտակ ու փայլուն զօլով գծում երկնքի լազուրն ու հանգչում դատարկ տարածութեան մէջ։

Քիչ հեռուն, խիտ մացառների արանքից, ժպտում էր արտգաւալ, փոքրիկ առուն, որ, իր խուլ մլմլոցով միախառնուած գեփիւռի շնկշնկոցի հետ՝ սիրուն շունչ էր տալիս շրջապատի անդորրութեանը, և թռչունների երբեմնակի ծըղրտոցները, որ աւետում էին լուսաբացի մերձաւորութիւնը, մի փոքրիկ ներդաշնակութեամբ հրաշակերտում էին գիշերային մեր ճանապարհը, իսկ սայլակը շարունակում էր գլորուել իր միապաղաղ գրնգգրնգոցով ու դղրդիւնով, հա գլորուել...

Մէկ էլ խաւարի միջից լսեցի մի մեղմ ու թրթռուն մեղեդի՝ տխուր ու մելամաղձոտ, որ հնչեց համատարած խաղաղութեան մէջ, որպէս խորտակուած սրտի անյոյս հեծկլտանք և որպէս թաղման զանգերի անուշ ղօղանջիւն...

Գլուխս կամացուկ վեր բարձրացրի։

Հօրեղբայրս էր երգողը...

Ու երգում էր անքնդհատ։

Զեփիւռն ու վտակն ասես կանգ առան, թռչունները սառեցին իրենց փչակներում, երկինքն իր լուսնէ գլուխը թեքեց սարերի վրայ, աստղերը գունատուեցին մահւան սարսուռով, և արևքը շէկնեց ուժեղ հետաքրքրութիւնից։ Անորոշ տարածութեան մէջ հնչեց մի երգ, նոյնպէս մեղմ ու վշտոտ, և շրջակայքը տխուր համերգին լացեց շամանդաղում իր ցաւը, ցօղէ արցունքով...

Մանուկ հոգիս յանկարծ փոթորկուեց մի անորոշ թախծի նուրբ ալեակներով և կոկորդս ուռաւ, փքուեց՝ լաց պայթելու համար։

Մեղեդին լռեց...

— Հօ... հօ, Մարալ ջան, հօ... քեզ մատաղ Մաղիկ, հաւանք, հա... —մրմնջաց հօրեղբայրս եզներին։

— Հօրեղբայր։

— Ի՞նչ է, բալաս...

— Հօրեղբա՛յր... ես... ես... հա, երգիր, աղաչում եմ, երգիր...

— Ի՞նչ է պատահել քեզ, բալաս... դու դողում ես...

Սիրտս յանկարծ փղձկաց և ես հեկեկալով գլուխս թաղեցի նրա գրկում։

Նա շփոթուեց։

— Բա, ես որ ասացի չգիտեմ,— մխիթարական ոչ մի խօսք չգտնելով, յանդիմանօրէն նկատեց նա։

— Ո՛չ, ո՛չ, հօրեղբայր... Մեղեդին, մեղեդին...— թոթովեցի արցունքի միջից։

— Ի՞նչ ես ասում, բալիկս, ի՞նչ մեղեդի...

— Այ, այն մեղեդին, որ դու այնպէ՛ս երգում էիր։

— Բայց...

— Էլի երգիր, ես ուզում եմ լսե՛լ, լսե՛լ։ Գիտես, հօրեղբայր, ես շատ եմ սիրում քո երգած մեղեդին...

— Դրա համար էիր լալիս,— ծիծաղեց նա...

Ու երգեց կրկին...

Երկար ժամանակ լուռ ունկնդրում էի նրան. արցունքներս դարձեալ սեղմում էին կոկորդս, գըլուխս ճիգեր էր անում, իսկ սրտիս ձայնն այս անգամ հնչում էր մի քանի տեղից, որ հօրեղբօրս մեղեդու հետ, որպէս երկնքի խորքերից կայլակող մի թմբեցուցիչ զօրութիւն, դիւթեց իմ լռութիւնը և ես ուժասպառ սուզուեցի քնի՝ մի անուշ նիրհում։

Չգիտեմ որքան էր անցել, յանկարծ ասես երազիս մէջ ինչ-որ հրաժշտութեան ներդաշնակ աղաղակ ստիպեց ինձ արթնանալ. այդ եայլայի ձայնեղ աքաղաղների կանչն էր, որ աւետում էր առաւօտեան աշխատանքի սկիզբը։

Տափարակը, որ ընկնում էր մեզանից փոքր ինչ հեռու, ծփում էր լեռնային խայտաճամուկ կեանքի կենսունակութեամբ. Ցուրտ մշուշը պարփակւում էր մեզ աւելի հեռուն տեսնելու համար և միայն գլարշի տարածութեան մէջ նշմարւում էին նախիրներն ու ոչխարի հօտերը, որ հովուի մտրակների տակից արածարում էին մօտակայ սարն ի վեր։

Սայլը ճռնչալով կանգ առաւ մի հօլիկի*) առաջ։

Մենք Եայլայումն էինք։

Ամբողջ սարալանջը ծածկուած էր եղեգնահիւս կամ քարաշէն հօլիկներից, որ փոքրիկ միջանցների պէս իրենց խարխուլ պատերով կպել էին գետնին՝ ասես յաւիտենապէս չպոկուելու համար։

Կանայք «կովկիթները» ձեռներին, կծկուել էին ոչխարի, կովի կամ մատակների տակ և խշխշալով կթում ու փրփրեցնում էին սպիտակ կաթը, իսկ հորթերին, գետնին խրած փայտէ ցցերին կապած, արգելում էին իրենց մօր ստինքները ծծելու. Թոնիրները վառուել էին ու ծխի ճերմակ քուլաները՝ բալան-բալան բարձրանալով խառնւում էին գետնից քաղուող շամանդաղի հետ և ցնդում դատարկ տարածութեան մէջ։

Երբ մենք կանգնեցինք հօլիկի առաջ, տատս խելոյն դուրս վազեց այնտեղից և ինձ գիրկն առնելով տարաւ ներս։

*) Հօլիկ—սարում շինուած ժամանակաւոր ապաստարան։ Պ.

Հօլիկի տանիքը կանգնած էր երկու բարակ, կեռան սիւների վրայ և առաստաղից տեղ-տեղ երկարացած մրուրի թելերը խաղում էին երթևեկից ընկած արևի բոսոր ցոլքի հետ, իսկ անծխի, լեղկ ու ժրմոուն պատերի փղակներում հաստատած սարքի առարկաները մառնում էր։ Նրանց բացուածքները՝ փչելով ու իջնելով զեփիւռի բարակ շնկշնկոցի առաջ։ Հողէ գարուփոս յատակին փռուած կային մի քանի փխամաշ խսիրներ ու թաղիքներ, իսկ անկիւնում, քառատանի տախտակի վրայ, դարսած էին հին, կեղտոտ անկողինները. Ջէթի ճրագը տակաւին վառւում էր սիւնին կպած նեղ տախտակի վրայ և նրա սրածայր, կարմիր բոցն օրօրւում, երկարում էր՝ մի կծու հոտ տարածելով շուրջը։

Ինձ հիւրասիրելով պատի տակ ընկած «մինդարի» վրայ, առաջս փռեցին բաց-կապոյտ, հաստ սփռոցը, որ հնացած կիտքի ու չոր խմորների կնիքն էր կրում, և տատս, մի կաւաման ու մի ջարդրդուած թիթեղեայ ափսէ վար առնելով պատին ամրացած փայտէ դարակից, պղնձից կողք-կողքի շարուած կճուճների ու տաշտերի առաջ, կարագ ու մածուն հանեց և, վրան էլ կաթի դեղին սերը քաշելով, մի քանի կարմիր, «թաղայ» լօշերի հետ սեղան բերեց...

Կուշտ ուտելուց յետոյ երբ դուրս եկայ, հօրեղբայրս եզներին արձակելով թողել էր ցօղաշաղ կանաչաւններում արածելու։

Ամպ ու մշուշ քաշուել էր սարերից և արևն իր ոսկէ շրթունքով ժպտում էր նրանց. հեռուն՝ բլուրների երկար շարանները, նրբածաւալ ծովում խորասոյզ, տեղ-տեղ վեհօրէն ցցում էին իրենց հպարտ, ձիւնասքող գլուխները, իսկ նրանց տարրատում, զուռնա մէկի միջից կապոյտին էր տալիս Սևանայ լիճն իր հմայուն փայլփլոցով և նորաբաց արևի ոսկեզօծ թելերը խաղում էին հորիզոնում կուտակուած ճերմակ ամպերի հետ...

Ու վերստին ասես լսեցի հօրեղբօրս մեղեդին, էլ աւելի ուժգին, էլ աւելի սրտակտուր։ Սրինգները շառաչեցին ամենուրեք, թռչնիկները իրենց ծլւլոցը խառնեցին դիւթական երգին և աչքս ծաղիկ, երկինք ու ծով ասես մի աներևոյթ զօրութեամբ ծունկ խոնարհեցին համերգի առաջ։

Եւ սիրտս ալեկոծուեց վաղահաս ցաւով, արցունքներս դուրս ցայտեցին սրտիս խորքից ու լացեցի բոլորից գաղտնի, մեն-մենակ, երկար, երկար...

Ու տարիներ են անցել այն օրից, հօրեղբօրս երգած մեղեդին հնչում է մշուշոտ ու լազուր հեռուներից, հնչում է սարերի, անդունդների, երփներանգ ծաղիկների, հասած դեղին արտերի ու այգիների վրայ և արձագանգի պէս յամենում հոգուս մէջ, որպէս նուիրական մի պարգև։ Սիրտս համակւում է անորոշ դողերումներով, արցունքներս դուրս են ցայտում վերստին առատաբուխ և մեղմու վիշտն տրում եմ սեփական ցաւիս հետ՝ անբաժան, յաւերժօրէն հարազատ, յաւերժօրէն ցանկալի...

Պաճառ

Թիֆլիս, 1912 թ.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՀԱՂՈՐԴ.

Հունգարիան զինադադար է խնդրում

Վիեննայից հաղորդում են, թէ Հունգարիան խնդրեց անգլիական միսիայից զինադադար: Բելա Կունը նոյնը խնդրեց Ռումինիայի գլխաւոր կայանից, առաջարկելով հեռացնել Խորհուրդները և նշանակել դեմոկրատութիւն:

Զինադադարը մերժուած

Բուխարեստի կառավարութիւնը մերժեց զինադադարը, որպիսին խնդրել էին Միւնխենի կոմմունիստները, որոնք ձգտում էին հաստատել Խորհրդային իշխանութիւն:

Կոլճակի ճառը

ԳՐԱՖՍԱՑԻՑ հաղորդում են, թէ ազգային պաշտպանութեան նախարար Կլոֆակը Պրագայի մեծ միտինգում մի ճառ արտասանեց: Չեխոսլովակների նախարարը խորհուրդ էր տալիս Լեհաստանի հետ քաղաքական համաձայնութեան գալ, որպէսզի կարելի լինի ստեղծել հակագերմանական ճակատ, որի մէջ կը մտնեն Ռումինիան և Հարաւ-Սլաւիան:

Այս վերջինները, համաձայն նրա խօսքերի, ցանկանում են պաշտպանել Գերմանիայի, Աւստրիայի և Հունգարիայի հետ քաղաքական և տնտեսական բարեկամական յարաբերութիւն: Այնուհետև խօսելով երկրի ներքին դրութեան մասին, նախարարը ցոյց տուեց այն քաղաքական և տնտեսական օգնութեան մասին, որպիսին նրանց ցոյց տուեց Ֆրանսիան և իր ժողովրդի շնորհակալութիւնը յայտնեց Միացեալ Նահանգներին, որոնք մթերքներ ուղարկեցին և այդպիսով ազատեցին երկիրը սովից և թշուառութիւնից:

Նոսկէի կարծիքը

ՄՈՒՆԽԵՆԻՑ հաղորդում են, որ Գերմանիայի ազգային պաշտպանութեան նախարար Նոսկէն յայտնեց, թէ բոլշևիկների վտանգը կարելի է վանել: Բեռլինը պաշտպանւում է ժողովրդական պահակով և նաւաստիներով: Սպարտակեանների առաջնորդները համարեա բոլորովին կորցրել են իրենց յոյսը՝ տիրապետել մայրաքաղաքը: Յիշելով Միւնխենի դէպքերի մասին, Նոսկէն ասաց, թէ այդ անիշխանականների վերջին փորձերն էին իշխանութիւնը գրաւելու համար:

Որպէսզի Միւնխենը ազատուի սարսափի բռնութիւնից, այնտեղ բաւականաչափ զօրք է ուղարկուած: Զօրքը գտնւում է բաւարացի գեներալի հրամանատարութեան տակ և ժողովուրդը համոզուած է, որ նրանք կը կատարեն իրենց միսիան առանց մեծ կորուստների:

Ածուխ Իտալիայի համար

Իտալական ներկայացուցիչները տնտեսական բարձրագոյն խորհրդում միջնորդում էին տալ Իտալիային ածուխ:

Ադրիատիկի խնդիրը

Ֆրանսիական աղբիւրներից հաղորդում են, որ Անգլիան և Ֆրանսիան միշտ չեն կարող խուսափել Ադրիատիկի հարցի որոշումից:

Օրլանդոն նորից ասաց, որ իտալական ժողովուրդը համոզուած է, որ Դալմացիան և Ադրիատիկ ծովին կից տեղերը պէտք է պատկանեն Իտալիային, թէև մի քանիսը մեզնից գիտեն, որ այդ այդպէս չէ, բայց ժողովուրդը այդ բանի մէջ շատ համոզուած է: Օրլանդոյի Հռոմ գնալու միտքը, ինչպէս թւում է, նրա մէջ կը կայանայ, որպէսզի հաշտեցնի պարլամենտին Ադրիատիկի հարցի անզիջողութեան հետ:

ՏԵՂԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Փոփոխութիւն մեր թերթի խմբագրական կազմի մէջ. Երէկ, երկու շաբաթուայ արձակուրդով Հայաստան մեկնեց մեր թերթի խմբագիր Տիգրան Հախումեանը: Խմբագրի պաշտօնը, նրա բացակայութեան ժամանակ, կը կատարի կուսակցութեան Կենտրոնական Կոմիտէի կողմից ընտրուած խմբագրական կոլլեգիան:

◆ Վրաստանի առեւտրա-արդիւնաբերական պալատ.—Վրաց ֆինանսների և առևտրական-արդիւնաբերութեան մինիստրը հաստատել է Վրաստանի առևտրա-արդիւնաբերական պալատի ընտրութիւնը: Պալատի առաջին նիստը տեղի է ունենալու առաջիկայ մայիսի 4-ին, Թիֆլիսում: Նիստը բաց է անելու ֆինանսների և առևտրա-արդիւնաբերութեան մինիստր Կանդելակին:

◆ Վրաց զինուորական ուժերի վերակազմման շուրջը. — Սահմանադիր Ժողովի զինուորական յանձնաժողովը քննում է Վրաստանի զինուորական ուժերի կազմակերպման խնդիրը: Յանձնաժողովին ներկայացրուած են երկու նախագիծ՝ մէկը զինուորական մինիստրութեան կողմից, իսկ միւսը՝ ժողովրդական գուարդիայից:

◆ Երկրագործութեան մինիստրութեան կարգադրութիւններից.— Երկրագործութեան մինիստրութեան կարգադրութեամբ Տուշեթիայի այգուն կից 6 և կէս դեսետին հողամասը, որ մինչև այժմ տրամադրուած էր Թիֆլիսի այգեգործական դպրոցին, նոյնպէս և 273 քառակուսի սաժէն պետական հողամասը՝ Ալէքսանդրեան այգու միջի շինութիւնով, երկու շաբաթուայ ընթացքում պէտք է յանձնել պետական գանձարանին իբրև նրա սեփականութիւն, որ միայն ժամանակաւորապէս էր թոյլ տրուած Կովկասեան գիւղատնտեսական ընկերութեանը օգտուելու համար: Գանձարանին են պատկանում նաև այն բոլոր շինութիւնները, որ գտնւում են այդ հողերի վրայ: Ժամանակամիջոցը լրանալուց յետոյ եթէ այդ հողերը չը յանձնուեն ըստ պատկանելոյն, մինիստրութիւնը կը դիմէ պէտք եղած օրինական միջոցների:

◆ Շիբ չլինելու պատճառով.— Աւճալայում ջուրը զտելու համար շիբ չլինելու պատճառով զտիչ մեքենաների լողուակները ամբողջ բոլորովին փչացել են և մի շաբաթուայ գործածութիւնից հանուել է, որի հետևանքով քաղաքը օրական 700,000 դոյլ պակաս ջուր է ստանում: Շատ թաղամասեր օրերով [illegible] են անջուր: Ջուրը զտելու համար օրական 45—50 փութ շիբ է պահանջւում: Այդ պատճառով քաղաքային վարչութիւնը դիմել է քաղաքային դումային և 100,000 ռ. է խնդրել մի վագոն շիբ գնելու համար, որով և ազգաբնակութիւնը զտած, պարզ ջուր կը ստանայ և մեքենաներն ու կաթսաները չեն փչանայ:

◆ Ջիխլաձէի մահը.—Ապրիլի 27-ին Թիֆլիսում թոքերի տիֆից վախճանուեց Սահմանադիր Ժողովի անդամ Ռաֆայէլ Ջիխլաձէն (ս.-դ.):

◆ «Новый День».—Երէկ Թիֆլիսում լոյս տեսաւ երկուշաբթի օրեայ «Новый День» թերթի առաջին համարը:

◆ 60,000 ռ. յատկացումն.—Վրաց կառավարութիւնը 60,000 ռ. է յատկացրել Դուշեթի գաւառի միլիցիայի և վարչական մարմինների ծառայողների ռոճիկները վճարելու համար:

◆ Սպանութիւն եւ վիրաւորում. Ապրիլի 25-ի գիշերը Գորիի գաւառի Մեջվրիսխեի գիւղի մօտով անցնող բեռնակիր աւտոմոբիլի վրայ անյայտ անձնաւորութիւններ կրակ են բացել, որից սպանուել են գնդապետ Գ. Ջիկաւաձէն, շոֆերը և վիրաւորուել են տասը ուղևորներ:

◆ Վիրաւորուած անգլիական զինուոր.—Ապրիլի 27-ի երեկ. ժամը 9 և կէսին Օլգինսկայա փողոցում ոմն Գոգիբերիձէն սրով վիրաւորել է անգլիական մի զինուորի: Յանցաւորը ձերբակալուել և տրուել է ինտենդանտական վարչութեան:

◆ Գողութիւն.—Ապրիլի 27-ին, առաւօտ. ժամը 5-ին անյայտ անձնաւորութիւններ եղբ. Սէյլանեանների ծխախոտի պահեստից (Եփրեմուսինսկայա և Բարեատինսկայա անկիւնափողոցում) գողացել են 11 արկղ ծխախոտ 800,310 ռ. արժողութեամբ: Կասկածով ձերբակալուել են հինգ բանուոր:

— Ապրիլի 28-ին, գիշերուայ ժամը 12-ի և 2-ի միջև ճարտարապետ Գաբրիէլ Տէր-Միքայէլեանի բնակարանից (Օլգինսկայա փող., № 49), գողացուել են 50,000 ռ. արժողութեամբ տնային իրեր: Կասկածով ձերբակալուել են ծառայ՝ Յովհաննէս Գոնդիկեանը և նրա եղբայր Անդրէասը:

◆ Ժողով.— Խնդրւում են Թիֆլիսում գտնուող հայ գրականագէտներին, գիտնականներին և արուեստագէտներին, որ Հայաստանի լուսաւորութեան մինիստրութեան կից առանձին պաշտօնէութեան հիմնելու ընդհանուր ժողովը նշանակուած է այսօր, երեկոյեան ժամը 7-ին, Հայ Արուեստագէտների միութեան ցուցահանդէսում, Գոլովինսկի պրոսպ. № 10.

ԹԻՖԼԻՍԻ ԲՈՐՍԱՆ

28 ապրիլի

Այսօր առաւօտեան «Նիկոլայեսկի» 100 և 500 ռուբլիանոցներին վճարում էին մինչև 120 տոկոս յաւելում, մանր կուպիւրները շրջանառութիւն ունէին մօտ 55 տոկոս յաւելումով:

Քիչ աւելացել է «Կերենսկի» փողերի առաջարկը. 1000 ռուբլիանոցներին վճարում էին միայն 48 տոկոս յաւելում, 250 ռուբլիանոցներին՝ 30 տոկոս և մանրերին՝ 15—16 տոկոս յաւելում:

Անգլիական վալիւտայի մեծ պահանջի պատճառով ֆունտ ստերլինգների գները նորից թանգացել են. բանկնոտները փնտրում են 180 ռուբլիով, չէկերը՝ մինչև 170 ռուբլի:

Բարձրացել է նոյնպէս առձեռական ոսկի լիրաների գինը, հասնելով մինչև 190 ռ., թղթի լիրային վճարում են մօտ 45 ռ.:

Տոկոսաբեր արժեթղթերի տրամադրութիւնը աշխոյժ չէ:

Ազատութեան փոխառութիւնը՝ 72 ռ., Թիֆլիսի Քաղաքային Վարկային Ընկերութեան օբլիգացիաները՝ 102 ռ. առնողները, 103 ռ. ծախողները. ժամանակաւոր անդորրագրերը 99 ռ.:

Փողի պակասութեան պատճառով չէկերի փոխանակութեան համար պահանջւում են 20 տոկոսից ոչ պակաս:

ՄԱԿՈՒԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ *)

Մակուի երկաթուղին այն երկաթուղին է, որը՝ սկսուելով Շախթախթի կայարանից, անցնում է Մակու քաղաքով դէպի Բայազէտ և վերջանում է Ալաշկերտի Ղարաքիլիսայում: Այդ երկաթուղու երկրորդ գիծը կապւում է Բայազէտը Վանայ լճի հիւսիսային ափի հետ:

Այդ գծի երկարութիւնը հաւասար է 249 վերստի. Երկաթուղու կառուցանելը թելադրուած էր ռազմագիտական պահանջներով և այդ ուղղութեամբ աշխատանքները բսկսել էին դեռ 1915 թուականին: Նախ քան այդ ճանապարհի նշանակութեանն անցնելը կարևոր է մի քանի խօսք ասել այդ գործի ծագման և իրականացման պատմութիւնից:

Ռուսական կառավարութիւնը մեծ անվստահութեամբ էր վերաբերում նոր երկաթուղագծի կառուցման նախագծին: Յայտնի է, թէ ինչ արագութեամբ յաղթական ռուս զօրքերը գրաւեցին Տաճկաստանի սահմանակից երկիրները և արշաւանք էին գործում դէպի Էրզրումը, Հայրենիքի խորքերը: Ռազմագիտի պահանջները ստիպում էին ռուս կառավարութեանը միջոց հնարել կռւող զօրքերին ժամանակին ռազմամթերք և պարէն հասցնելու համար: Այդ ժամանակ մի նախագիծ էր առաջարկած Ալաշկերտի և Բայազէտի շրջաններում երկաթուղի անցկացնելու նպատակով: Երևանում էին գտնւում զինուորական պահեստները և մթերքները ամենակարճ ժամանակին ճակատը հասցնելու համար՝ անհրաժեշտութիւն կար տիրելը երկաթուղու գիծը տանել էջմիածնից դէպի հարաւ: Բայց այդ նախագիծը դժուար էր իրականացնել, որովհետև այդ ուղղութիւնը կտրում է սահմանային լեռնաշղթան, որի գագաթները ձիւնով են պատած և երկաթուղագիծը հանել այդ բարձրութեան վրայ անհնարելի մի սխալ կը լինէր:

Ընդունուած էր ուրիշ ճանապարհ՝ այն է գիծը սկսել Շախթախթի կայարանից: Այդ ուղղութիւնը թոյլ էր տալիս տանել երկաթուղին շրջանային ճանապարհով, չբարձրացնելով այն սարերի վրայ: Շախթախթի նախագիծը մի քանի առաւելութիւններ ունէր էջմիածին-Բայազէտ ուղղութեան առաջ. 1) չնայելով, որ իրականացած ճանապարհը աւելի երկար է, քան էջմիածին-Բայազէտ ուղղութիւնը, բայց վերջինն աւելի երկար ու ծանր կը լինէր անթիւ ոլորումների պատճառով, 2) միևնոյն ժամանակ յոյս կար շինել ճանապարհ Ջուղայից-Բագու: Այդ ճանապարհը թոյլ կը տար Ռուսաստանից զօրքի համար եկող պաշարները անմիջապէս հասցնել ճակատը Ջուղայով, Շախթախթիով Բայազէտի վրայով դէպի Վանայ լիճը և շրջակայ ճակատները. 3) Մասիսի փէշերում փռուած եղեգնուտը վտանգ կը սպառնար և նրանց մէջ թաղնուած աւազակները, անկասկած, կը խանգարէին աշխատանքներին:

Այս հանգամանքները ի նկատի ունենալով վճիռ էր կայացել երկաթուղին տանել Շախթախթի կայարանից: Նոյն ժամանակ հիւսիսում վերանորոգւում էր դէպի Արխանգելսկ տանող երկաթուղին, և նախկին երկաթուղայ ազատուած երկաթգծերը, շոգեքարշերը, վագոնները, արհեստանոցները և այլ օգտական նիւթերը որոշուած էր յանձնել Մակուի երկաթուղուն: Մակուի երկաթուղու անուաշաւիղը հաւասար է 1067 մ. մ. (Ֆինլանդիայի, Նորվեգիայի և մասամբ Բրիտանական Հնդկաստանի ճանապարհները նոյն լայնութիւնն ունեն):

Որքան ձեռնտու է այդ ճանապարհը, երևում է հետևեալ թուերից՝ յունիսի 15-ից 1916 թ. մինչև 1917 թ. վերջը ինտենդանտական և ուրիշ տեսակ բեռների քանակութիւնը, որոնք տեղափոխուած էին Մակուի երկաթուղու միջոցով, երկու միլիարդ փութավերստից վեր էր:

Եթէ երկաթուղին չլինէր, այդ ահագին բեռի տեղափոխելը կը նստէր Ռուսաստանի գանձարանին մօտ 60 միլիոն ռուբլի: Ի նկատի ունենալով երկաթուղին շինելու ծախքը՝ (20 միլիոն ռ.) կարելի է երևակայել, ինչ մեծ տնտեսութիւն է արել ռուս գանձարանը (մօտ 40 միլիոն ռուբլի):

Վերջացնելով այս յօդուածը անհրաժեշտ է նկատել այն մեծ կուլտուրական նշանակութիւնը, որը պէտք է խաղայ Մակուի ճանապարհը այդ երկրի և շրջակայքի վերաստեղծուած կեանքի համար: Նա միջոց կը տայ տեղ հասցնել քանդուած գիւղերի վերաստեղծման համար գանազան նիւթեր: Քաղցած բնակչութեան համար հնարաւորութիւն կը լինի ժամանակին բերել մթերք և սերմացու: Ով կարող է ժխտել ընդհանրապէս երկաթուղու նշանակութիւնը երկրի համար, մանաւանդ այդպիսի վայրենի երկրի համար: Անշուշտ կիսապատրաստ երկաթուղին պէտք է համարել մի երջանիկ հանգամանք, որն անհրաժեշտ է շահագործել: Նա, ում կը հասնի այդ գաւառը, եթէ հասկացողութիւն ունի ճանապարհների նշանակութեան և կուլտուրական ազդեցութեան մասին,—կը վերաստեղծի այդ երկաթուղին, որը բաւ երևոյթին քայքայուած է ռուս զօրամասերի ճակատից հեռանալուց յետոյ:

Մ. Մելիք-Փաշայեան

*) Այս հարցին վերաբերուող տեղեկութիւնները վերցրուած են փոխգնդապետ Իւժեներ Սվիշչևսկու նոյն վերնագրով [illegible] հետաքրքրական գրքոյկից:

ԶԳԱՑՄՈՒՆՔՆԵՐԸ ՔԱՐԱՑԵԼ ԵՆ

Մարդը արեան ծովերի միջից լողալով, ամբողջ հինգ տարի միայն գիւղերի արիւնաշաղախ պատկերներ տեսաւ: Ամբողջ հինգ տարի գիւղեր կործանելով անցաւ: Մարդը ամբողջ հինգ տարի յօշոտուած, այլանդակուած, դաշոյններով կտրատուած դիակների միջից անցաւ: Եւ այդ պատճառով մարդը մարդասիրութիւնից դուրս եկաւ: Նրա զգացմունքները քարացան, խիղճը բթացաւ, կարեկցութեան գաղափարը կորցրեց. փչացից լինելու ընդունակութիւնից զրկուեց: Ծղօտը հեռ ագակից չէրաւ, սովածին չկերակրեց. ամէն մխիթարութիւնից զրկուած փախստականին չմխիթարեց: Ահա ապացոյցներ:

Վանքի հայաթում, այդ աւագ եկեղեցու պատերի տակ մի անտէր օտարական գիշեր-ցերեկ սովի ճանկերում տնքում էր: Անզօր ոտքերն կծկուած էր պահել, աչքերը կորցրել էին իրենց փայլը. չոր ոսկորների մէջ հառաչում «ախ, օֆ, ամանն» աղաղակում, տնքում, նւում, օգնութիւն խնդրում, բայց օգնող չըկար: Անցուդարձ անողների մարդասիրութիւնը չորացել էր. ոչ էին կենում կիսակենդան դիակի մօտից ամենայն անտարբերութեամբ:

Վերջապէս օտարականի կեանքը դադարեց. հոգին փչեց Վանքի պատի տակ: Անցաւ այդ դիակի մօտից Աւետարանի գաղափարը քարոզող հայ քահանան. անցաւ խոշոր գումարների մէջ լողացող բուրժուան, անցան ուսուցիչներ, աշակերտներ: Անցաւ ոսկու-արծաթի մէջ թաղուած, գանազան ծաղիկներով փաթթուած պճնասէր խանումը. անցան թեանցուկ բաղդաւոր զոյգերը. անցան փեսացու որոնող պարդարուած օրիորդները: Այո, շարան շարան անցան դիակի մօտից, բայց ոչ մի հետաքրքրութիւն, ոչ մի հարց ու փորձ, ոչ մի կարեկցութիւն ցոյց տուող չեղաւ: Արդեօք հոգևոր իշխանութեան ներկայացուցիչ, փառաւոր դահլիճում ճեմող սրբազանն էլ անցաւ այդ դիակի մօտից. կամ պատմեցին դիակի մասին նրան մի բան, ես այդ չգիտեմ: Ես միայն այսքանը գիտեմ, որ այդ ահագին անցուդարձողների մէջ մի ողորմած Սամարացի չգտնուեց:

Վերջապէս ուղիղ չորս օր այդ դիակը վեր ընկած մնաց պատի տակ և ոչոք չէր մտածում նրա թաղման մասին: Քայքայուեց դիակը, բուրեց գարշահոտութիւն: Դագաղ չկայ, պատան չկար, քահանայ չկայ, տեղ փորող չկայ, անտէր մեռել է. էլ քահանան ձրի կը թաղի:

Չորս օրը լրացաւ, թաղող չկայ: Հաւաքուեցան վերջին աղքատ գաղթականներից մի քանի հոգի. երբ տեսան, որ վանքի հայաթում գոյութիւն ունեցող հոգևոր իշխանութեան ներկայացուցիչն էլ ոչ մի կարգադրութիւն չի անում դիակի թաղման մասին, իսկոյն ճարեցին բահ ու բրիչ, փորեցին գերեզմանի տեղը հենց Մանթաշովի կողքին, և առանց քահանայի թաղեցին անտէր օտարականին: Այս ամօթալի դէպքը, այդ ապօրէնի թաղումը կատարուեց ապրիլի 19-ին, շաբաթ օրը բազմաթիւ ժամաւորների և քահանաների ներկայութեամբ: Ուրեմն յօդուածիս վերնագիրը նորից կրկնում եմ. մարդկանց զգացմունքները քարացել են:

Սարգիս Տէր-Մելքիսեդեկեան

ՎՐԱՍՏԱՆ

ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԱՌԱՋԱՐԿԸ ՎԻՐ. ԱԶԳ. ԽՈՐՀՐԴԻ ԳՈՐԾԱԴԻՐ ՄԱՐՄՆԻՆ

Ապրիլի 24-ին Ախալքալաքի Հայրենակցութեան Վարչութիւնը դիմեց Վիր. Ազգ. Խորհրդի Գործադիր Մարմնին հետևեալ գրութեամբ.

«Ախալքալաքի գաւառի 80 հազար հայ բնակչութիւնից, չհաշուած Տաճկական տիրապետութեան ժամանակ գաւառում մնացած մօտ 10 հազար հայ կաթոլիկներին, տեղական գաղթականական կոմիտէի հաւաքած տեղեկութիւններով վերադարձել է հայրենիք մօտ 40 հազար հոգի:

Վարչութեանս կարծիքով մօտ հինգ հազար հոգի ևս գտնւում են գերում: Այսպիսով գաւառի հայութեան կորուստը մարդկանցով հաւասար է 35 հազարի:

Իրենց տները վերադարձած բնակչութիւնը, ինչպէս յայտնի է Գործադիր Մարմնին ներկայացուցիչներ՝ Արամ Տէր-Գրիգորեանի, Ջօրջ Ջօրեանի և վարչութեանս ունեցած այլ տեղեկութիւններից, արդէն գտնւում է վերջնական բնաջնջման պրոցեսի մէջ: Ահագնացումը սովից մասսայական բնոյթ է ստացել: Ում ոտքերի մէջ ույժ կայ, թողած բնատեղը սովի քմահաճոյքին, փախչում է հայրենիքից դէպի Բաթում, Թիֆլիս, [illegible] և այլն...

Որբեր և կանայք, կորցրած մարդկային [illegible] ... բացիկներ [illegible] ... ճախ հարկադրուած են լինում մի կտոր հացի համար իրենց ի վաճառ հանել կուրդ-հայ-կաթոլիկներին, մահմեդականներին և դուխաբորներին:

Ինչպէս յայտնի է Գործադիր Մարմնից՝ արդէն վեցերորդ ամիսն է, որ գաւառում ոչ մի օգնութիւն որևէ կազմակերպութեան կողմից չկայ: Բնակչութիւնը անտրտունջ տանում էր այս տառապանքները այն միակ յուսով, թէ գարնանը սերմացու տալով, նրան կը փրկեն կորստից: Այդ յոյսը ևս չի իրականանում:

Հասել է այն ժամը, երբ գաղթականութեան հետ առնչութիւն ունեցող հիմնարկութիւնները պարզ և որոշակի պէտք է յայտարարեն Ախալքալաքի հայ բնակչութեանը,—արդեօք ստանալու է նա այն օգնութիւնը, որը կարող է նրան փրկել:

Եթէ ոչ՝ պէտք է շիտակ կերպով յայտարարել նրան, որ նա այլ ևս ոչ մի սպասելիք չունենայ դրսից:

Այս անհրաժեշտ է անել, որպէսզի գաղթականութիւնը իր հետագայ վիճակի համար պատասխանատու չհամարէ ուրիշներին:

Վարչութեանս կարծիքով, որ ըստ էութեան առաջին անգամ չի արտայայտւում, Ախալքալաքի բնակչութեան պահանջները ըստ անյետաձգելիութեան աստիճանի հետևեալներն են, հաշուելով կարիքաւորների թիւը 40 հազար հոգի:

I Սերմացու

1) Սերմացու ցորեն և գարի 10-ական փութ-մարգագլուխ, ընդամենը 400,000 փութ (տես Հայոց Գիւղատնտեսական Ընկերութեան նորման). — այս հացահատիկների ցանքսի ժամանակը վերջանում է ամենաուշը մայիսի 10-ին, հին տոմարով:

2) Կարէկ—ցորեն և գարի քիչ գտնուելու դէպքում՝ 30 հազար փութ (տես Հայոց Գիւղատնտեսական Ընկերութեան որոշումը).—կարէկի ցանքսի ժամանակը—մօտաւորապէս մինչև մայիսի վերջը, հին տոմարով:

3) Թէ առաջին և թէ երկրորդ դէպքում անհրաժեշտ է տալ 40 հազար փութ գետնախնձոր (տես նոյն Գիւղատնտեսական Ընկ. որոշումը):—Ցանքսի ժամանակը՝ մինչև մայիսի վերջը, հին տոմարով:

4) Կաթնային արտադրութիւնների փոխարէն՝ կով և ոչխար չլինելու պատճառով շատ ցանկալի է ձեռք բերել սերմացուի համար ձիթահատիկներ: Ցանքսի ժամանակը—մայիսի վերջը, հին տոմարով:

5) Բանջարանոցային սերմեր.—գազար, շաղգամ, բողկ և այլ կանաչեղէններ:

II Պարենաւորում

Նկատի ունենալով ազգաբնակութեան հիւծուած դրութիւնը, աշխատանքների շրջանը և այլ ուտեստների կատարեալ բացակայութիւնը՝ անհրաժեշտ է ամէն հոգուն ամսական 50 ֆ. ալիւր, իսկ ամբողջ բնակչութեանը մինչև նոր բերքը 5 ամսուայ համար—200 հազար փութ ալիւր:

III Որբանոցներ

Բաց անել որբանոցներ առայժմ 2000 հոգու համար:

IV Բեռնատար եւ կաթնատու անասուններ եւ գործիքներ

V Բժշկա-սանիտարական օգնութիւն

VI Հագուստեղէն

Օգնութեան այս ծրագրի իրագործումը ըստ էութեան կազմում է հայոց և վրաց կառավարութիւնների և մանաւանդ տնտեսապէս կարող Դաշնակիցների պարտականութիւնը:

Վիրահայ Ազգային Խորհուրդը, որ հանդիսանում է Վրաստանի սահմաններում ապրող հայութեան ամենամեծ և անմիջական պատասխանատու մարմինը, վարչութեանս կարծիքով պէտք է անյապաղ ձեռք առնէ վերջին և վճռական միջոցները՝ յիշեալ հաստատութիւնների առաջ դնելու իր ամբողջ օրինական լրջութեամբ և ծաւալով Ախալքալաքի բնաջնջուող հայ բնակչութեան փրկութեան խնդիրը:

Այս նպատակով կոնկրետ քայլեր անելու հարցը վարչութեանս խնդ-

րում է դարձնել յատուկ և շուտափոյթ քննութեան առարկայ ժամանակցութեամբ՝ Հայաստանի Հանրապետութեան խնամատարութեան նախագահի ներկայացուցչի Վրաստանում, Հայոց Գիւղատնտեսական Ընկերութեան Վարչութեան, Հայրենակցութիւնների Միութեան Կենտրոնական Խորհրդի, Գործադիր Մարմնի և Ախալքալաքի Հայրենակցութեան Վարչութեան։

Վարչութիւնս իր ապրիլի 23-ի նիստում վճռեց յիշեալ խորհրդակցութեան քննութեան նիւթ դարձնել մի յատուկ յանձնաժողովի ընտրութեան հարցը, որի նպատակը լինէր իրագործել խորհրդակցութեան որոշումները։

Ախալքալաքի վերջնական լիկվիդացիայի ենթարկուող հայ բնակչութիւնը մեռնելուց առաջ վարչութեան միջոցով իմացնում է իր մասին Գործադիր Մարմնի՝ հաւատալով, որ նրա տագնապալից վիճակը պատճառ կը դառնայ Գործադիր Մարմնի համար արտակարգ քայլեր անելու բնակչութեան սպառնացող մեծ վտանգի հանդէպ։

Վարչութեան-նախագահ՝ Բ. Օհանջանեան. Անդամներ՝ Ար. Տէր-Գրիգորեան, Յ. Բաղալեան, Վ. Կարապետեան. Անդամ-քարտուղար՝ Գ. Աբէլեան.

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԹԻՖԼԻՍ, 27 ապրիլի.—Պաշտօնական՝ Ներքին գործերի նախարարութեան տեղեկութիւններից երևում է, որ հարաւային-Օսեթի ազգային խորհուրդը, որի բնակավայրը կազմում է Գորւոյ գաւառի Ցխինվալ գիւղը, վերջին ժամանակներս կատարել է մի շարք գործողութիւններ, որոնք դուրս են նրա իրաւասութիւնից, սակայն մտնում են Վրաստանի հանրապետութեան վարչական սահմանների մէջ։

Ի նկատի ունենալով վերոյիշեալները, այլ և այն հանգամանքը, որ Օսեթի ազգային խորհուրդը այժմ ընտրութիւններ է կատարում իր ազգային խորհրդի անդամների՝ չորս անդամ ունեցող կազմով, բոլ նպատակով, որ այդ հիմնարկութեանը տայ հասարակական կազմակերպութեան բնոյթ, հարաւային Օսեթը ունենալու է Վրաստանի հանրապետութեան կազմի մէջ իրաւաքաղաքական և իրաւական ազատութիւն և Օսեթի ազգային խորհրդի այս գործունէութիւնը համարելով հանրապետութեան Սահմանադիր Ժողովի իրաւունքների խախտում, ուստի կառավարութիւնը պարտաւորութիւն է համարում յայտնել, որ նա անհրաժեշտ է համարում ձեռք առնել համապատասխան միջոցներ Օսեթի ազգային խորհրդի յիշեալ գործողութիւնները կասեցնելու համար։ Այս գործի առթիւ կարգեր հրահանգներ տրուած են Գորւոյ գաւառական կոմիսարին։

Ներքին գործերի նախարարի փոխարէն՝ Չիչինաձէ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԻ ԿՈՆՖԵՐԱՆՍԸ

Կիրակի, ապրիլի 27-ին, արտաքին գործերի նախարարութեան շէնքի մէջ տեղի ունեցաւ Անդրկովկասի կոնֆերանսի բացումը։

Ներկայ էին Վրաստանի, Հայոց և Ադրբէջանի ներկայացուցիչները։ Նախագահում էր Վրաստանի հանրապետութեան արտաքին գործերի նախարար Ե. Պ. Գեգեչկորին, որը բաց արաւ կոնֆերանսը հետևեալ խօսքերով,

Անդրկովկասեան կոնֆերանսը բացւում է առանձնապէս քաղաքական ժամանակի շատ բարդ և սուր ժամանակ։ Պատերազմի պատճառով Եւրոպայի շարժուած հիմքերը ոչ միայն դեռ հաւասարակշռութեան չեն եկել, բայց նշաններ կան, որ ապագայում դրութիւնն աւելի կարող է բարդանալ։

Այսպիսի ժամանակ ժողովուել են Անդրկովկասի ժողովուրդների ներկայացուցիչները, որոնք նպատակ են դրել գտնել մի ընդհանուր լեզու և ընդգծել միացած աշխատանքների հիմունքները։

Վրաստանի կառավարութիւնը ուրախ կերպով յայտնում է, որ չնայելով Անդրկովկասի ժողովուրդների մէջ եղած շահերի հակասութեան, նրանց ամենաէական և կենսական շահերը պահանջում են միութիւն և այդ հնարաւոր են կացուցանում(?) կատարելու։

Կոնֆերանսը պէտք է գտնի ընդհանուր եղանակ և աչքից չթողնի ընդհանուր հայեցակէտը։ Անդրկովկասի ժողովուրդների անկախութեանը սպառնում է իրական վտանգ և որտեղից որ վտանգը գայ, հարկաւոր է ընդհանուր ուժերով վանել նրան։

Վրաստանի հանրապետութիւնը յոյս ունի, որ Անդրկովկասի ժողովուրդների միացման առաջին փորձը կը կազմէ սահմանել քաղաքական և տնտեսական միութեան մի ընդհանուր ճակատ։ Եթէ այդ կը յաջողի, համարձակ կարելի է նայել ապագայի վրայ։

Միևնոյն հոգով խօսեցին Հայաստանի կառավարութեան կողմից արտաքին գործերի նախարար Տիգրանեանը և Ադրբէջանի կառավարութեան կողմից Ֆաթալի Խան-Խոյսկին։

Ս. Տիգրանեանը ընդգծեց, որ Անդրկովկասում անցեալները միութիւն չկար, որ Ռուսաստանը մտցրեց(?) այնտեղ արտաքին միութիւն, տարածելով այնտեղ իր իշխանութիւնը և նրա անկումից յետոյ միութիւնը վերացաւ։ Այժմ, առաջին անգամ, Անդրկովկասի անկախ ժողովուրդները գիտակցութեան են գալիս միացման անհրաժեշտութեան համար, և այդ գիտակցութիւնը գրաւական պէտք է համարուի այն բանի, որ միացեալ և համաձայն կեանքը կը դառնայ հնարաւոր։

Ժողովի միւս մասը զբաղուեց պրեզիդիումի ընտրութիւնով և հրահանգի հաստատութիւնով։ Համաձայն հրահանգի, նախագահութիւնը կատարուելու է հերթով Գեգեչկորի, Տիգրանեան և Խան-Խոյսկին։

ՎՐԱՑ ԹԵՐԹԵՐԻՑ

Վրաց ազգային-դեմոկրատների «Սաքարթուելօ» լրագիրը (№ 88), նկատելով որ Կովկասեան կոնֆերենցիան մինչև այժմ չի գրաւել հասարակութեան առանձին ուշադրութիւնը, այդ կոնֆերենցիային վերաբերեալ իր առաջնորդող յօդուածում գրում է, ի միջի այլոց, հետևեալը.

«Եթէ Կովկասեան հանրապետութիւնների ներկայացուցիչները ցոյց կը տան հեռատեսութիւն և պետական զգացմունքի բարձրութեան վրայ կը կանգնեն, այս առաջին կոնֆերենցիան լիովին կարող է վերափոխուել կովկասեան ազգերի անկախութեան առաջին սահմանադիր կոնֆերենցիայի։

«Միակ չհաշտուող թշնամին կովկասեան ազգութիւնների անկախութեան—Ռուսաստանն է, Լենինը կը լինի Ռուսաստանի հրամայողը, թէ Դենիկինն ու Կոլչակը. այդ միևնոյն է. Ռուսաստանի ամփոփումը առաջին կարգի հարցը կը լինի Ռուսաստանում նորահաստատ պետութեան համար։

Արդէն ընդդէմ Կովկասի անկախութեան սկսուել են յարձակումները։ Լեզգիստանը(?) և Վրաստանը դիմել են անձնապաշտպանութեան։ Այս յարձակումը սկիզբն է միայն ընդդէմ բոլոր կովկասեան ազգերի անկախութեան. Թէ կամաւորականները և թէ բոլշեւիկները միասին կը լինեն ընդդէմ Կովկասի ազատագրութեան կռւում։ Այսպիսի պայմաններում յուսալ յաջողութեան վրայ կարելի է միայն այն ժամանակ, երբ կովկասեան բոլոր ազգերը միացած դուրս կը գան ընդդէմ ընդհանուր թշնամու։ Այս տեսակ միլիտարական կոնվենցիա կովկասեան անկախ հանրապետութիւնների միջև բղխում է մեր անկախ գոյութեան պաշտպանման գաղափարից։ Այս պէտք է լինի ամենագլխաւոր առարկան մտածման և վիճաբանութեան ամեն տեղ և ամեն ազգի և նրանց ներկայացուցիչների համար Կովկասում։ Սա է բոլոր բանակցութիւնների և համաձայնութիւնների conditio sine qua non-ը։

Այս ընդհանուր նպատակին հասնելուն խանգարում էր, ինչպէս գիտենք անցեալից, տերիտորիայի և սահմանների վէճը։ Եթէ չը կարողացանք այս հարցը արդարութեամբ վճռել, չենք կարող կովկասեան ազգութիւնների համաձայնութիւնն էլ յաջողացնել, չենք կարող հաշտուել ոչ մանր հարցերին վերաբերեալ գործում և ոչ էլ կարգաւորել հարցերում, և գուցէ ամեն բանն էլ կորցնենք։

Դժբաղդաբար, պէտք է ասել, որ հայութիւնը այս հարցում ոչ մի չափաւորութիւն չի ցոյց տալիս։ Նրա պահանջները կարծես նրա համար են առաջադրուած, որ չը գտնուի համաձայնութեան մեկնակէտը ընդհանուր նպատակով ընդհանուր ճակատ սահմանելու։ Բացի խառնաշփոթութիւնից և ներհակութիւնից աւելի ոչինչ չի մտցնի ընդհանուր կովկասեան յարաբերութիւնների մէջ Հայաստանի այն տերիտորիան, որ Հայաստանի կառավարութիւնը այս վերջին ժամանակ սահմանագծել է իբրև պատասխան անգլիական միսիայի հարցին։ Հայաստանը վերջնականապէս պէտք է ձեռք վերցնէ այն մտքից, թէ Վրաստանի տերիտորիան կարող է Հայաստանի վերափոխուել միայն այն բանով, որ երբեմն ռուսական տիրապետութեան օրօք մի քանի տասնեակ հազար հայեր, հալածուած կամ փախած, բնակուել են Վրաստանի հողի վրայ։ Վրաստանի հողային ձեռքբերումը (կոնֆիսկացիա) հազար տարիներով է նշանակուած և նրա կցկտումը կամ ծախսումը այնպէս հեշտ կարելի չէ։

Մենք երբէք անորոշ չենք խօսել, հիմա էլ ցանկութիւն չունենք մութ խօսելու և եթէ ընդհանուր գործին մի բան կարող է օգնել, այդ էլ միայն շիտակութիւնն և արդարութիւնն է այս հիմնական, տերիտորիայի հարցում։

Կոնֆերենցիան այս հարցը հիմքից պիտի քննէ, եթէ նպատակին չհասաւ, այն գոնէ կը պարզուի, որ ընդհանուր վտանգի և կատաստրոֆայի երկիւղն էլ անզօր է հողային պահանջներից ձեռք վերցնել տալը այս կամ այն հարևանին, այս կամ այն հարևանի վերաբերութեամբ. այն ժամանակ ուրիշ ճանապարհ և ուրիշ միջոցներ կը դիմեն իւրաքանչիւրը նրանցից և ամենքը միասին։ Եւ եթէ ընդհանուր կտակը անցեալի դասերից օգտուեցին և տերիտորիայի հարցը պատշաճաւոր կերպով կարգաւորուեց, այն ժամանակ կովկասեան այս առաջին կոնֆերենցիան կը վերածուի մեծ քաղաքական, քաղաքական և միլիտարական ուժի, որը կարող է կովկասեան ազգերի երդուեալ թշնամուն էլ դիմադրել և մեծ միջազգային արժէքի նշանակութիւն էլ կը ստանայ։

Լրագիրը վերջացնում է առաջնորդողը այսպէս՝

«Մենք կը ցանկանք կովկասեան ազգութիւնների առաջին կոնֆերենցիային, որ նա բարձրանար մինչև ժողովրդների բարձր պահանջների գիտակցութեան և իրօք նա վերափոխուէր կովկասեան ազգութիւնների անկախութեան առաջին սահմանադիր կոնֆերենցիայի»։

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԽԱՐԲԻՒՆԵՐ ՋԱՒԱԽՔԻՑ

Բակուրիանիից և Աբասթումանից(?) անցեալ տարուայ նոյեմբերի 21-ին այդ գաւառներում ապաստանած Ջաւախքի գաղթականները 32,000 հոգի աւելի, մնացած մօտ 50,000-ը վերադարձան երկիր, այն յոյսով, որ մի գուցէ ազատուեն մահից կամ մեռնեն և թաղուեն հայրենի հողի գրկում։ Վերադարձի օրից անցել է 5—6 ամիս, Ջաւախքի երկիր վերադարձած գաղթականութիւնը ոչ մի օգնութիւն չէ ստացել երկրում։ Իրենց սիրելի Ջաւախքում վերադարձող ջաւախքցին իր չէն ու լի օջախները գտաւ տխուր աւերակ դարձած։ Այսօր կուլ եկած սովի ճիրաններում, բոլոր գիւղերում անթիւ մարդիկ կոտորւում են առանց հացի։ Բոլոր դաշտերը մնում են առանց ցանքի, մուտք ու գործում գիւղերը չկայ, գիւղական ոչ մի շարժում, հանդերն, ոչ մարդկային ձայն, և ոչ կենդանութեան նշան, ոչինչ, ոչինչ չկայ, աւերակ, աւերակ, կատարեալ աւերակ. իսկ գիւղերում մնացած կիսակենդան գիւղացիները մեռած-դիակնացած դէմքերով նայում են նոր

այծեղցի(?) վրայ՝ առանց ձայն ու ծպտուն օգնութիւն ակնկալում։ Մի տարի չանցած, այն չէն Ջաւախքը, հացի շտեմարան երկիրը, անասուններով, ոչխարներով, գաւթանով(?), տարօրով և հազար ու մի տեսակ բարիքներով լի Ջաւախքը մեռնում, բնաջնջւում է հայութիւնը սովից։ Տղամարդիկ, կանայք, երեխաները դնում են դաշտերը, արտերը՝ հաւաքում են զանազան տեսակ արմատներ ու բանջարներ—այն է՝ «առօյ» սինձ, սիպեղ, ճռճռ, ղըմի, լաթապուղի… առանց եփելու ուտում, մի քանի օրից յետոյ հիւանդանում և մեռնում են, սաստիկ աղիքային խանգարումով։ Հասերը թողած բուն երկրում իրենց կին, երեխայ դարձել գիժում են, տառապանքի՝ իրենց կեանքը մի կերպ փրկելու, սովից ազատուելու համար. ամեն օր գաղթում են Ջաւախքից խմբերով գիւղացիներ և գալիս են Թիֆլիս, Բաթում, Գորի, Մալկա և ուրիշ վայրեր… Ջաւախքը դատարկւում, բնաջնջւում է, և կարօտ է շուտափոյթ օգնութեան։

Առաքել Քահ. Բլըղեան

ԱՌԵՒՏՐԱ-ԱՐԴ. ԿԵԱՆՔ

Ապրանքների ներմուծման եւ արտահանման մասին

Օտար առևտրական շատ տներ, մասնաւորապէս անգլիականը, կամենալով առևտրական կապ հաստատել Անդրկովկասի հետ, դիմել են—տեղական վաճառականներին և ձեռնարկողներին հարցնելով թէ՝ կարելի է գտնել այստեղ օտար վալիւտա, ինչպէս է վալիւտայի ընթացքը և այլն։ Այդ խնդիրը շատ կարևոր է ի նկատի ունենալով այն հանգամանքը, որ մեր շուկան մեծ պակասութիւն է զգում շատ ապրանքների, արտիքների, որոնք առաջ մեծ քանակութեամբ մուծւում էին այստեղ։ Այս խնդրի լուծումը կախուած է պետութիւնների գործունէութեան աջակցութիւնից, որովհետև մասնաւոր ձեռնարկութիւնները թէև օգտակար են, սակայն նրանց չի կարելի խրախուսել լայն շրջաններում և երբեմն ունենում է ոչ ցանկալի հետևանք։

Ներմուծուող ապրանքների վճարը հատուցանելու համար չունենալով ոսկի կամ ուրիշ արժէք, անհրաժեշտ է կազմակերպել տրամադրել լայն չափերով մեր երկրի բնական աւելորդ արտադրութիւնը։ Այդ աւելորդ արտադրութիւնը՝ մասնաւորապէս Վրաստանում, ունենք (ծխախոտ, բուրդ, գինի, և այլն)։

Մինչդեռ առևտրա-արդիւնաբերութեան նախարարը ոչ մի կերպ չի կարողանում հասնել այդ հարցը և ամիսների ընթացքում դեռ «կոնտրոլիւցիոն» է մշակում, որը ոչ մի կերպ չի վերջանում։

Նման վերաբերմունքը գէպի այդպիսի կարևոր տնտեսական հարցը չի կարելի բնական համարել և արձանագրել, խնդիրը՝ տրամադրման ապրանքներ արտահանելու համար, պէտք է կատարուի անմիջապէս։

Բ. Հ.

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Արգանուչ-Շաւշէթի Հայրենակցական Միութիւնը շնորհակալութեամբ ընդունեց «Ժող. Ձայն»-ի խմբագրութիւնից Զատկուան առթիւ նուիրուած փողը համար մեր կարօտեալ գաղթականներին պ. պ. Մանուէլ Կիրակոսեանից 50 ռուբլի, և Գէորգ Շահրոթովից 50 ռ., ընդամենը 100 ռուբլի։

Նախագահ վարչութեան՝ Ե. Սարուխանեան

Թիֆլիս, 26 ապրիլի

Զարթուն(?) ս. Աւետաց եկեղեցում ապաստանած գաղթականների համար Զատկի ճրագալոյցին և կիրակի ճաշ տալու համար, հոգաբարձութիւնս սիրալիր աջակցութեամբ պարոնայք՝ Հաջի Գէորգ Փալեանցի, Աւետիք Ալէքսանեանցի, Նիկողայոս Ամիրաղեանցի և Արտաշէս Յովհաննիսեանի ժողովեց նուէրներ։ Ստացուած է Եղբ. Թումանեաններից (1 փ. 15 գ. բրինձ) 304 ռ., պ. պ. Ա. Ալէքսանեան, Ս. Մարգարեան, Եսայեան, Անդրէաս Եսայեանց և Ն. Աղաջանեանց հաւաքական ռուբլի. Ա. Քէչէչեանց, եղբ. Պիրկուլեան, Զ. Յովհանջանեան, Մ. Մկրտումեան, Ամիրաջեան, Ղարաբէգեան, Տէր-Սահակեան, Զանջեան Նուշ. և երկու անյայտից յիսունական ռուբլի. Դր. Երամիշեան երեսուն ռուբլի. Ա. Էլիզեան, Ա. Անդրէասեան, Բաղդասարեան, Գ. Թումասեան և Ալլահվերդեան քսանհինգական ռուբլի. Մելիքեան, Ս. Սերովբեան, Խոջայեան և Ազրաչեան քսանական ռուբլի. Վ. Տէր-Վարդանեան, Գ. Մելեան և Ռացայեան տասն և հինգական ռուբլի, Յ. Աւանեան, Ե. Գալարեան, Ալիխանեան, Յովհաննիսեան, Կ. Ստեփանեան, Գարոյեան, Ե. Ամիրաղեան, Մատոև, Վոթոյեան, Տ. Իսմայիլով, Վաչէից, անյայտից, Մ. Ղևոնդեանից, Նազիրեանից, Անտոնեան, Յարութիւնեան, Բուլանցով, Մոսմէզ, Յովհաննիսեան, Փալեան, Յովհաննիսեան, Աբրահամեան, Գրիգորեան, Փիրումեան, Տէր-Սահակեան, Նասիբեան, Ս. Յարութիւնեան, Մայիլիթաձէ, Շումաւէ, Սերգէյ, Ա. Մալեան, Վ. Փուլինեան և Գ. Արիստակէսեան տասնական ռուբլի. Յարութիւնեան, Մինասեան, Ղազարեան, Թոնդոյեան, Հայրապետեան, Համբարձումեան, Ա. Գրիգորեան, Ամիրեան և երկու անյայտից հինգական ռուբլի. Խանոյեան ութ ռուբլի, Աւդիէեան և անյայտից երեքական ռուբլի և կեղեցում շրջած գանձանակից 324 ռ., ընդամենը մուտք եղել է 2262 ռ., ծախք եղել է 1 փ. 13 գ. բրինձ—364 ռ., 13 գր. կարագ—494 ռ., 5 գր. քիշմիշ—45 ռ., 120 հ. ձու—195 ռ., ձուի ներկ—12 ռ., մի ոչխար—350 ռ., 3 փ. 07 գր. հաց ու ապխտակ—447 ռ. 90 կ., աղ և պղպեղ—5 ռ., մանր ծախք—20 ռ. և այդ օրը մի գաղթական տասնամեայ երեխայի թաղման ծախք 30 ռ., ընդամենը 1962 ռ. 90 կ., մնում է հոգաբարձութեանս մօտ 299 ռ. 10 կ., որը յատկացուելու է նրանց այլ կարիքների համար։

Հոգաբարձութիւնս իր խորին շնորհակալութիւնն է յայտնում բացի վերոյիշեալ չորս անձանց, այլ և բոլոր նուիրատուներին, որոնք այդ նուիրական տօնին իրենց մասնակցութեամբ նուէրներով ժամանակաւորապէս ամոքեցին թշուառ գաղթականութեան ցաւը և հնարաւորութիւն տուին հոգաբարձութեանս կատարելու իր պարտքը դէպի այդ թշուառները։

Հոգաբարձութիւն

Թիֆլիս, 25 ապրիլի

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԿՈԼԼԵԳԻԱ
Հրատարակիչ՝ Հայ Ժողովրդական Կուսակցութիւն

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԳՆԱՑՔՆԵՐԻ ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԳՆԱՑՔՆԵՐԸ ԹԻՖԼԻՍԻՑ ԳՆՈՒՄ ԵՆ ՓՈԹԻ

Գ. № 1 ճեպընթաց՝ երեկ. 7 ժ. 30 ր.
Միխայլովից—գիշ. 10 ժ. 52 ր.
Տորապանից—գիշ. 1 ժ. 34 ր.
Սամտրեդիից—գիշ. 3 ժ. 50 ր.
Փոթի հասնում է առաւ. 5 ժ. 50 ր.

Պլացկարտի գինը բոլոր վագոններում 20 ռուբլի է։

Գ. № 3 պոստատար՝ առ. 10 ժ. 30 ր.
Միխայլովից—ցեր. 8 ժ. 8 ր.
Տորապանից—երեկ. 6 ժ. —
Սամտրեդիից—եր. 8 ժ. 34 ր.
Փոթի է հասնում գիշ. 10 ժ. 43 ր.

Պլացկարտի գինը բոլոր վագոններում 10 ռուբլի է։

Գ. № 9 ճանապարհորդական մինչեւ Քութայիս

Դուրս է գալիս երեկ. 10 ժ. 30 ր.
Քութայիս է հասնում առ. 7 ժ. 21 ր.

Պլացկարտի գինը բոլոր վագոններում 5 ռուբլի է։

Գ. № 19 ճանապարհորդական մինչեւ Բորժոմ

Դուրս է գնում ցերեկ. 3 ժ. 30 ր.
Գորուց — երեկ. 6 ժ. 30 ր.
Բորժոմ է հասնում եր. 9 ժ. 37 ր.
Պլացկարտի գինը բոլոր վագոններում 5 ռուբլի է։

Գ. № 4 պոստատար՝ մինչեւ Բագու
Դուրս է գնում գիշեր. 1 ժ. 10 ր.

Գ. № 8 ճանապարհորդական՝ մինչեւ Գանձակ

Դուրս է գնում ցերեկ. 3 ժ. 35 ր.
Գ. № 6 ճեպընթաց՝ երեկ. 9 ժ. —
Պլացկարտի գինը մինչեւ Բագու՝

I կլ. համար 60 ռ., II կլ.—40 ռ., III կլ.—20 ռ.։

ԹԻՖԼԻՍ—ԵՐԵՒԱՆ

Գ. № 4 պոստատար՝ ցեր. 1 ժ. 40 ր.

ԹԻՖԼԻՍԻՑ ԳՆՈՒՄ ԵՆ ԿԱՐՍ ՏԱՆՈՂ ԳՆԱՑՔՆԵՐ

Գ. № 2 ճեպընթաց—առ. 9 ժ. 41 ր.
Փոթիից դուրս է գալիս եր. 11 ժ. —
Գ. № 4 պոստատար—եր. 8 ժ. —
Փոթիից դուրս է գալիս առ. 7 ժ. 40 ր.

Գ. № 12 Քութայիսից

Գալիս է — — — երեկ. 8 ժ. 15 ր.
Քութ. դուրս է գալիս եր. 10 ժ. 10 ր.

Գ. № 20 Բորժոմից

Գալիս է — — — առաւ. 7 ժ. 20 ր.
Բորժ. դուրս է գալիս գիշ. 12 ժ. 46 ր.

ԲԱԳՈՒԻՑ

Գ. № 3 պոստատար—ցեր. 4 ժ. 30 ր.
Գ. № 5 ճեպընթաց—առ. 7 ժ. —
Գ. № 7 ճանապարհ. Գանձակից առ. 8 ժ. 30 ռ.
Գ. № 5 պլացկարտով. պլացկարտի գինը I կլ. 60 ռուբ., II կլ.—40 ռ., III կլ.—20 ռուբլի է։

ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ ԵՒ ԿԱՐՍԻՑ

Գ. № 3 պոստատար—առ. 11 ժ. 30 ր.
Բացի դրանցից գնացքներ են երթևեկում կիրակի և տօն օրերին։

ԹԻՖԼԻՍԻ ԵՒ ՄՑԽԵԹԻ ՄԻՋԵՒ

հետևեալ գնացքներն են երթևեկում.

Գ. № 61 Թիֆլիսից
Գ. № 63 — — — ցեր. 3 ժ. —

Մցխեթից գալիս են

Գ. № 62 — — առաւ. 11 ժ. 10 ր.
Գ. № 64 — — երեկ. 7 ժ. 20 ր.

ՑՈՒՑԱԿ

Հայաստանի Հանրապետութեան գնացքների երթեւեկութեան

Այս տարուայ ապրիլի 14-ից մարդատար գնացքները Երևանից Սանահին մեկնելու են շաբաթը 4 անգամ։

Երեւանից—Սանահին մեկնում է

Երեքշաբթի Հինգշաբթի Շաբաթ Կիրակի	առ. ժ. 8-ից անց 20 ր.

Սանահինից—Երեւան վերադառնում

Երկուշաբթի Չորեքշաբթի Ուրբաթ Կիրակի	

Հայաստանի Հանրապետութեան գնացքների երթևեկութիւնը Սանահինում յարմարեցուած է վրացական գնացքների մեկնելու հետ։

ԱՌԱՋ. ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնուած 1880 թ.
(Կուկիա, Վորոնցովի արձանի հանդէպ)
Բաց է ամեն օր, բացի կիրակի օրերից.
«606»-ի եւ «914»-ի ներարկում առաւօտեան ժ. 11—12.
Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ 11—12 ժ. վիրաբուժութիւն, վեներական (սիֆիլիս) հիւանդութիւններ։
Բ. Ի. ԱՂԱՍԱՐԵԱՆ—10—12 ժ. ներքին ջղային երեխայոց հիւանդութիւնն և ծաղկահատ։
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—12—1 ժ. մորթու հիւ. վիրաբուժութիւն և վեներակ. (սիֆիլիս) հիւ.։
Յ. Ա. ՏԷՐ-ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ 12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.։
Վճարը 3 ռ.։ Զքաւորները ձրի։ Համախորհրդի և կոնսիլիումի ու օպերացիայի համար առանձին։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
0 6 Բժշկապ. Բ. Նաւասարդեան

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ
ՈՌՆԵՒՏՐԵԿԱՆ ՈՒ ՀԱՇՈՒԵ-ՊԱՀԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
Հայերի մէջ առևտրական կրթութիւն տարածող Կովկասեան ընկերութեան։
Նիկոլայեւսկի № 36։
0—92 Տեսուչ՝ Գ. Կ. Տէր-Դաւթեան

„ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՁԱՅՆ"-Ի
գրասենեակում վաճառւում է նրա հրատարակութեամբ լոյս տեսած
ԳԷՈՐԳ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ
ՁԵՄՍՏՒՈՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ ՎՐԱՍՏԱՆՈՒՄ
ԳԻՐՔԸ
Գինը 50 կոպէկ։
Գլխ. գրասենեակ՝ Головинскій пр. № 41. 0—76